

De redacteur onzer Venster-rubriek, sprak een uur met Karl Barth, de beroemde Duits-Zwitserse hoogleraar, die de spil was van vele wielen waarop het Amsterdamse congres van de Wereldraad van Kerken liep.

De hoofdzaak van dit unieke interview kan de geïnteresseerde lezer op pagina 4 aantreffen. Het bevat een conclusie, waarop we speciaal de aandacht zouden willen vestigen.

* *

We vroegen onze Venster-redacteur, of hij bij dit buitenkansje van een interview ook aan Barth had verteld, dat hij Katholiek priester was.

— Natuurlijk, en bovendien had hij het aan mij kunnen zien.

— Maar hebt u hem ook gezegd dat u Jezuïet was? (Men kent Barth's apodictische vooroordelen, speciaal ten opzichte van de Jezuïeten).

— Neen.

— Denkt u dat hij anders zou gesproken hebben als hij het geweten had?

— Dat denk ik zeker.

Eerlijk gezegd, had Barth ook dit kunnen zien als hij goed gekeken had.

* *

and — Natuur en Techniek — Venster — Instructie

BARTH

Gesprek met de geweldenaar

Het was een plenaire zitting van de Wereldraad der Kerken. Vlak achter ons op de peristyle gromde een mannenstem, reagerende op een der vele vijfminutensprekers: „Das ist ja ganz und gar Unsinn!“ Wij zagen om: Karl Barth. Hij zat er, verdoemd tussen de journalisten. Wij grepen de kans en begonnen achteroverleunend een gesprek. Na enkele minuten vroeg de befaamde theoloog: „Is deze vergadering erg belangrijk voor u?“ — „Neen“, „Nu, mij interesseert het helemaal niet“. Wij dus samen naar de koffiekamer. Het was een lot uit de loterij, deze grote, dominerende figuur van het congres, wiens tijd werd versnipperd door persmensen en gedelegeerden, een vol uur apart voor ons te hebben.

Barth is een goede zestiger, sterk en vitaal. Een typische Duitse kop: massief en energiek, nog „duitscher“ door de onafscheidelijke Duitse pijp. Ook zijn geest uit zich typisch-Duits: een al te rechtlijnige logica, vanuit enkele grondbeginselen voortredenerend, en een voortdurende sterke nadrukkelijkheid. Bij dit alles is hij echter zeer eenvoudig, hartelijk en van een verbluffende eerlijkheid.

* *

Ons gesprek begon zuiver theologisch: over het wezen van de zonde. Bij iemand als Barth geen slecht begin. Zijn geloof in het radicale en totale bederf door de zonde bepaalt geheel zijn systeem. De zonde is voor Barth een volkomen mysterie, niet alleen in zijn wezens-trekken, maar zelfs in het feit, dat het is. Hij ziet het kwaad niet als een schuldig ontbreken van het goede door de slechte keuze, die de mens doet met zijn vrije wil, maar: het is er, dat is het enige, dat we kunnen zeggen.

Hij zegt, reformatisch doorredenerend, dat die zonde zo verwoestend is, dat er voor God geen enkel aanknopingspunt in de zondige mens meer overblijft. En daarom kan er geen innerlijke rechtvaardiging zijn in de katholieke zin, en vooral: daarom kan er geen enkele medewerking zijn van de mens in het verlossingswerk.

— Dat heb ik bovenal tegen de Katholieke Kerk, zegt Barth, die leer over de medewerking van de mens, van Maria vooral, in het werk der verlossing. Maria medeverlosseres, dat is mij een gruwel. Niet: Jezus en Maria, maar Jezus alléén!

Ons werd het zonneklaar, dat Barth over dat medewerken aan Christus' verlossingstaak een totaal verkeerd idee had. Wij trachtten hem uit te leggen, hoe hij die medewerking moest zien, hoe ook voor ons Christus en Christus alléén de Verlosser van alle mensen is, in zoverre alles alleen door Zijn Goddelijke kracht wordt nitgewerkt. Maar hoe Christus toch tegelijk werkt in ons en dóór ons, zodat het niet alleen totaal Gods daad is maar evenzeer in de volle zin ook onze daad.

Wij mogen de lezer hier niet vermoeien met een bredere uitwerking van onze theologische mening en volstaan dus met deze summier aanduiding.

Professor Barth luisterde met gespannen aandacht.

— Ik begrijp uw niteenzetting volkomen, zei hij tenslotte. Het is alles heel juist geredeneerd, maar u vergeet één ding: „Quantum ponderis est peccatum — Hoe ontzettend zwaar de zonde weegt! Vergeet Barth integendeel niet: „Quantum ponderis est misericordia“, verkleint hij niet Gods barmhartigheid, die niet in staat zou zijn de zonde radicaal te overwinnen en een nieuwe geboorte te bewerken in de zondige mens?

Hier stonden wij lijnrecht tegenover elkaar en kwamen zó juist op het actuele punt van Barth's houding in de Wereldraad.

* *

— Vanuit uw opvatting begrijp ik nu wel, dat u de Katholieke Kerk beschouwt als uw persoonlijke vijandin, maar 't heeft mij en vele niet-katholieken in uw rede toch pijnlijk getroffen, dat u sprak van „Angeblick Christentum“ en „ausgerechnet Rom und Moskau“ die elk contact met de

Wereldraad weigeren. U vermoedde toch wel, dat men Moskou onmiddellijk zou associëren met „het communisme“ en niet slechts aan de Russisch-Orthodoxe Kerk zou denken?

Indedaad zegt Barth ronduit, ik zie daar ook verband tussen. Ik heb steeds overeenstemming gevoeld tussen Katholicisme en Communisme. Beide zijn totalitair: ze leggen beslag op heel de mens. Beide redeneren vanuit een van tevoren gesloten cirkel. Het communisme gebruikt ongeveer dezelfde organisatorische methoden (geleerd van de Jezuïeten!) Beide leggen overeenkomstige nadruk op het zichtbare. Maar het gevaarlijkste voor het Protestantisme is het Katholicisme. Het communisme gaat voorbij, het Katholicisme blijft. Van de eenheid tussen zichtbaar en onzichtbaar element in de Katholieke Kerk, in de teksten van het Nieuwe Testament toch duidelijk genoeg neergelegd, bleek Karl Barth weinig begrip te hebben.

Nu drongen wij echter aan: — Wanneer u zo oordeelt over de Katholieke Kerk, meent u dan, dat de Wereldraad van Kerken zich zal moeten ontwikkelen tot een anti-rooms blok? En een glimlachje, toen hij letterlijk zei: „Leider ist es das nicht!“

Voor ieder, die weet welk een dominerende plaats Barth innam op het congres en welk een ongelofelijke invloed de volgelingen van Barth in de Wereldraad wisten te bereiken, zijn deze woorden veelbetekend. Wij wierpen nog op, dat Anglicanen en Grieks-Orthodoxen toch heel wat milder oordeelden over de Katholieke Kerk.

— Och wat, zei Barth, ik ken de Katholieke Kerk beter dan die sentimentele Amerikanen en die mystieke Florovsky (de intellectuele leider der Grieks-Orthodoxen). Ik weet, dat de Katholieke Kerk niet tevreden is met een plaatsje naast de anderen. Als ik Paus was, zou ik net zo gehandeld hebben als de Katholieke Kerk nu deed.

Al bekende Barth ons nog heel wat over het Katholieke geloof te kunnen leren, toch meent hij het wezen van de Katholieke Kerk goed te doorgronden. Dit is misschien het meest te betreuren. Want hij heeft van de Katholieken ongetwijfeld geenszins het inzicht, dat Anglicanen en Grieks-Orthodoxen bezitten, al mogen die wellicht minder „logisch“ redeneren. Dit is geen ontkenning van Barth's grootheid. Hij is zonder twijfel een origineel en consequent denker, met een hechte geloofsovertuiging, en daarbij een meeslepend spreker. Begrijpelijk, dat zijn vele volgelingen zijn profetische gaven bewonderen. Maar hij zit opgesloten in de consequent-reformatorische cirkel van het eigen systeem, die door geen onfeilbare garantie van Christus wordt gedekt.

* *

In dit gesprek met Barth komt ons inziens heel de tragiek van de Wereldraad der Kerken naar voren. Wil deze waarachtig oecumenisch blijven, komt dan aan de man, die het van harte betreurt, dat de Raad geen blok vormt tegen de andere helft der christenheid, zulk een dominerende plaats toe, — ja hoort die man, zolang hij aldus gezind blijft, er dan eigenlijk wel in thuis?

Gaat de Raad echter verder in de Barthiaanse richting, die en Grieks-Orthodoxen en Anglicanen en ook zelfs Lutheranen als een dreiging hebben gevoeld op dit Amsterdamse congres, kan dan de samenwerking ermee voor die verschillende groepen op den duur wel blijven bestaan?

Niet elke groep zou op deze vraag even spoedig tot een negatief antwoord komen. Maar het zou wel eens kunnen blijken, dat de overheersende plaats van het Barthianisme de splijtzwam wordt in de juist gestichte Wereldraad. Voor zeer vele idealistische, oprecht naar eenheid aller christenen strevende deelnemers aan de Wereldraad, zou dit een zware slag betekenen. Het is nog zo eenvoudig niet in dit stadium te beoordelen, wat uiteindelijk voor de door Christus gewilde eenheid hier te wensen of te vrezen zou zijn.